

Дерснинъ мевзусы:
Къырым чёлю

Дерсинъ макъсатлары:

- Къырым чёлюнинъ джанлы табиатынен танышув;
- талебелернинъ дюньябакъышыны , тиль ве лугъат байлыгыны зенгинлештирюв, окъув къабилитлерини, нутукъларыны инкишаф этюв ;
- Ватанымызнынъ муджизевий табиатына севги ашлав;
- инсаниетлик, мераметлик чизгилерини тербиелемек.

Берабер окъуймыз:

Мен окъумыш оладжам.

Окъуп, бильги аладжам!

Гъайрет этип, тырышып,

Яхшы адам оладжам!

АРМЯНСК

КРАСНОПЕРЕКОПСК

ДЖАНКОЙ

АЗОВСКОЕ МОРЕ

ЧЕРНОМОРСКОЕ

ШЕЛКИНО

КЕРЧЬ

ЕВПАТОРИЯ

САКИ

СИМФЕРОПОЛЬ

ФЕОДОСИЯ

КОКТЕБЕЛЬ

ЧЕРНОЕ МОРЕ

СУДАК

БАХЧИСАРАЙ

СЕВАСТОПОЛЬ

АЛУШТА

МАЛЫЙ МАЯК

ГУРЗУФ

ЯЛТА

АЛУПКА

ФОРОС

Исмаил Гаспринский

КЪЫРЫМ

Бунъа ешилъ ада дерлер,

Юдже мали Чатырдагъ.

Онынъ бир тарафы чёльдир,

Бир тарафы багъча-багъ.

Келир сувлар яйлялардан,

Не гузельдир бойлары,

Алтын ашлыкъ тарлалары,

Къозулары, къойлары.

- * Толу эди халкъымыз иле
- * Ешилъ ада бир заман.
- * Аз дегиль эди юртымизда -
Бинълер батыр, къараман.
Зевал кельди, юрт бозулды
Хач ве кучь, алдав иле.
Кетти халкълар, кельди ятлар
Башкъа бир ал ве тиль иле.
Унутманъыз чоджукъларым,
Къырым сизинъ ватандыр,
Саиб олунъыз бу Ватана,
Чалышынъыз эдеп иле!

ЯНЪЫ МЕВЗУ:

ДЕРС МЕВЗУСЫНЫ ЭДЖАЛАРДАН ТОПЛА

1. Къы	6. чё	3.нынъ
4. дюль	2. рым	5.бер
	7. лю	

Къырымнынъ дюльбер чёлю

Темизайтув ве тезайтым

- Ма – ма – ма – узакъкъа барма
- Ар – ар – ар – азбарымда къар
- Ла – ла – ла – топны сен ташла
- Ер – ер – ер – оны манъа бер

Бакъа бакъа балыкъ коре,
Балыкъ бакъа турна коре,
Турна коре турнабалыкъ -
Амма олды къалабалыкъ.

Бозулгъан тертип усулы:

- I. 1. дегиль, огренмемек,
бильмемек, айыптыр, айып.
 2. къышнынъ, берекети, къары,
кузьнинъ.
- II. 1. бильгисиз, кунюнь, бильги,
ёкъ, окъувсыз, ёкъ.
 2. тоймаса, эль, тоймаз, ер.

Аталар сёзлери

I. 1. Бильмемек айып дегиль,

* Огрнмемек айыптыр.

* 2.Къышнынъ къары кузьнинъ
берекети.

* II. 3. Окъувсыз бильги ёкъ,

* бильгисиз кунюнь ёкъ.

* 4. Ер тоймаса, эль тоймаз.

**I. Кечкен дерслерде окъулгъан «Кийик»,
«Чёльнинъ ярашыгъы» икяелери бизлерге
нени огрете?**

**II. «Чёльнинъ ярашыгъы» икяесинде ана,
огълу джумранны кетирген сонъ, онъа не
айта? (джевабыны метинден тапып окъу).**

• Суальге келишкен джевапны тап:

1. Балалар къайда бардылар?
 - а) дагъгъа;
 - б) чёльге.
2. Олар анда не яптылар?
 - а) пичен ордылар;
 - б) айван туттылар
3. Балаларнынъ аректлерине насыл къыймет кесесинъиз?
 - а) догъру яптылар;
 - б) ярамай яптылар
4. Битасы айванчыкъны насыл адландырды?
 - а) ерджумран;
 - б) чёль сычаны
5. Анасы огъланчыкъкъа не деди?
 - а) ерине алып бар;
 - б) эвде къалдыр
6. Экинджи куню огъланчыкъ джумранны не япты?
 - а) сакълады;
 - б) ювасына барып къойды

Раатлыкъ дакъкъасы

- Шавлечик пенджерен
- Кулип бакъты бизлерге,
- Раатланынъыз, балалар
- Сагълыкъ керек сизлерге.
- Тёпеге узанайыкъ,
- Отурайыкъ, турайыкъ.
- Терек киби салланып,
- Къолларымызны бурайыкъ.
- Сычрайыкъ, айланайыкъ,
- Еримизге отурайыкъ.

- * 1. Къавал сеси.
- * 2. Саналаштырылгъан вакъиа. Диалог.
- * - Вай тувгъаным, санъа бир шей айтаджакъман! Уф!
- * Айтмасам патлайджакъман.
- * - Токътаса тувгъаным, не олды шу?
- * - Э-э-э, не болды, не болды, боладжагъы болгъан!
- * Анавы бизим Къуртмамбет, къойларны щёльге алып баргъан да, озю джалпайгъан да джаткъан, хайырсыз!
- * - Сонъ, не олгъан?
- * - Не боладжакъ? Сен бизим Къырым щёлюни бильмейсинъми, башы болса сонъу джокъ, къойлары кеткен да баргъанлар. Джувургъан, къыдыргъан, табалмайып, къайткъан да кельген , хайырсыз!
- * - Вай, языкълар олсун, баягъы къою бар эди! Айды, тувгъаным, яныкълама, озюнъни тут, къысметтен чыкъкъандыр даа, «не кельсе - малгъа кельсин» , - дегенлер.

- Чёльни даа нелер яраштыра?
- Къырымнынъ чёлю акъкъында даа насыл малюматлар билесинъиз?
- Бугунь дерсте биз Къырымнынъ чёлю акъкъында бильгилеримизни даа да арттырып, оны Къырымнынъ башкъа кошелеринден не фаркъы олгъаныны анъламагъа тырышырмыз.

Къырым чёлю

1. Метинни бераберликте окъув.
2. Чёль тарафы Къырымнынъ дагъ ве ялы боюндан насыл фаркълаша?
3. Чёльни йылнынъ къайсы мевсиминде чокъча бегенесинъиз?

Къавун

Къарпыз

ОТЪМЕККЕ
урьмет эт

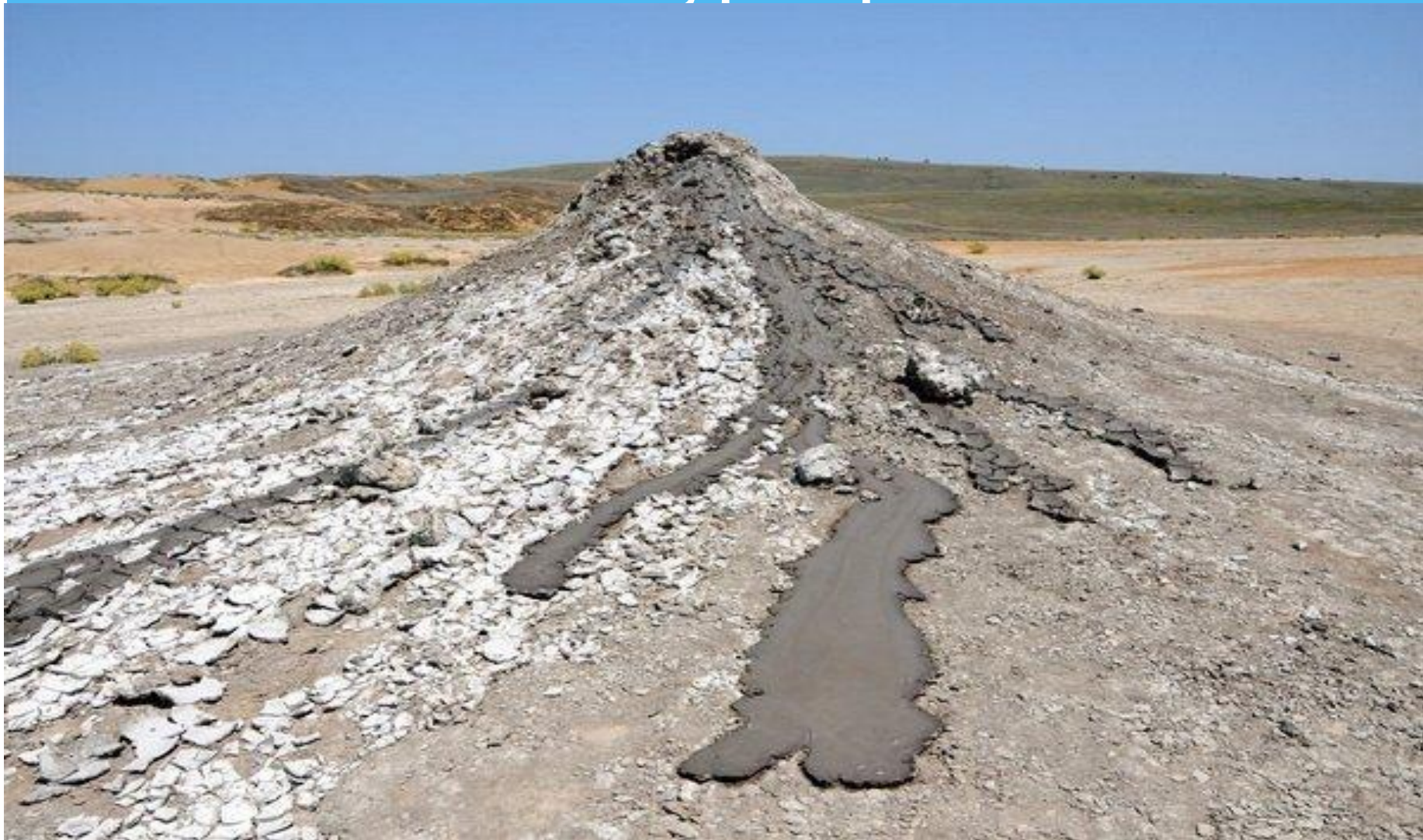

Бинъбашкъорай

Керчь ярымадасында фйдалы чамурлар

Ассоциатив чалы:

Раатлыкъ дакъкъасы

- * Къар ягъа, къар ягъа, *
- * Чёльге, къыргъа, байыргъа. *
- * Топланынъыз, балалар, *
- * Чаналарда таймагъа. *
- * * * *
- * Къар ягъа, къар ягъа, * *
- * Япалакълап къар ягъа. * *
- * Айдынъ энди, балалар, *
- * Къардан топ ойнамагъа. * *

«Чёльге чыкътым» шииринен чалышув

1. Шиирни оджа окъуй.
2. Берабер окъуйыкъ.
3. Талелелер бирер бейит окъуйлар.
4. I- группа эки бейитни окъуй.
5. II – группа учь бейитни окъуй.
6. Группалар бири-бирине суаллер къоялар.

ЧЁЛЬГЕ ЧЫКЪТЫМ

Баарь чагъы чёльге чыкътым
Къаплы бакъа, кирпи корьдим.
Чемен чёльге пек сукъландым,
Эскен ельге мен къатландым.

Узакълардан эшитиле
Сырлы тавукъ отькюр сеси.
Къулагъыма пек хош келе
Чырчырларнынъ гурь нешеси

Чешит къушлар чивиль-чивиль,
Чочамийлер чельде, бульбуль.
Джумран – сакъчы тим-тик тура,
Бея сезсе, о сызгыра:

Сакът олунъыз, кокте шаин! –
Бютюн чельге хабер бере.
Шаин ерге якъынлашса,
Ювасына чапып кире.

Къузгъун шаин, кыргый учса,
Къушчыкъларнынъ отю патлай.
Ким эртедже джавны дуйса,
Чаре тапып джанын сакълай.

* Шиирнинъ биринджи
къысмында насыл
айванлар акъкъында лаф
юрсетиле?

* Шиирнинъ экинджи
къысмында насыл
къушлар акъкъында лаф
юрсетиле?

Лугъат иши: айванлар, ашератлар ве осюмликлер.

- Ерджумран – суслик
- Къаплы бакъа – черепаха
- Кирпи – ёжик
- Чырчыр – кузнечик
- Чочамий торгъай – жаворонок
- Бульбуль – соловей
- Шаин – сокол
- Къыргъый – ястреб
- Ербучыкъ – хомяк
- Къашкъыр – волк
- Кесертки- ящерица
- Бодене- перепёлка
- Полынь – юшан
- Ляле – тюльпан
- Къашкъаш – мак
- Ковыль – къылгъанот
- Бинъбашкъорай – перекати-поле
- Коктотай - васильки
- Чувачечек - пионы
- Богъдай - пшеница
- Арпа – ячмень
- Тары – просо
- Бурульген - ежевика
- Итбурун - шиповник
- Ювез -тёрн

Чѐльде яшагъан къушлар

Чегертки

Чѐльде яшагъан айванлар

къаплыбакъа

Кирпи

Ербучыкъ

Ерджумран

Пекитюв

1.

- Чёль

2.

- Кениш, дюльбер

3.

- Ашата, охшай, тедавийлей

4.

- Къырым чёлю пек дюльбер

5.

- Тюзлюк

Бу осюмлик лерден ангиси чѣльде осьме

- * Къылгъанот - Ков
- * Юшан - Полынь
- * Чам тереги - Сосна
- * Бинъбашкъорай
Перекати-поле

Чёльнинь айванат

Люньясы

Дерсинъ нетиджеси

- * 1. Мен бугунъ дерсте нени анъладым?
- * 2. Дерсте мен ... огрендим.
- * 3. Дерсинъ мен бойле къысымларыны бегендим...
- * 4. Мен беллесем, ...

Эвге вазифе:

1. 81с. «Къырымнынъ чёлю» - окъуп суаллерге джевап бер.

2. 90с . «Чёльге чыкътым» - ифадели окъув.

3. Лугъат иши: янъы сёзлерни огрен.

ЕКЮН

I. «Фиданлар»

Китап бизим достумыз,
Оннен кьонушсакъ,
Омрюмиз олур байрам,
Чокъча окъусакъ!

II. «Кунешчик»

Китап бизге огретир
Масал, эфсане.
Чокъ окъусакъ олурмыз
Акъылдане!

Талелбелерге машалла!

